

Rešenie nacional'no-jazykových voprosov v sovremennom mire

(Rešenie nacional'no-jazykových voprosov v sovremennom mire. Sankt-Peterburg. Vyd. Zlatoust, 2003. ISBN 5-86547-251-8, 464 s.)

Nargis Rahmonova, Filozofická fakulta UK, Bratislava, nargisrahmonova@gmail.com

Práca sa zameriava predovšetkým problémami jazykovej politiky v súčasnosti. V práci sa skúmajú všeobecné teoretické otázky ako oficiálne a neoficiálne používanie jazykov v legislatíve multinacionálnych štátov, kultúrna mnohotvárnosť, počas vypracovania hlavných princípov jazykovej politiky. V práci sa tiež analyzuje jazyková situácia v rôznych regiónoch a krajinách sveta, od Anglicka po Juhoafrickú republiku. Táto analýza ukazuje na významnú jednotu problémov vstávajúcích pred jazykovedcami, zákonodarcami a politikmi v riešení nacional'no-jazykových otázok. Osobitný odsek práci sa venuje fungovaniu ruského jazyka v súčasnom svete, statusu ruského jazyka ako štátneho jazyka Ruskej Federácie a jeho vzájomný vzťah s inými jazykmi Ruska. Podľa autorov práca je určená pre špecialistov v oblasti sociolingvistiky a jazykovej politiky, právnikov, učiteľov a študentov filologických a právnických vysokých škôl, a tiež širokému okruhu čitateľov zaoberajúcich sa problémami jazykového života svetovej spoločnosti. Hlavným redaktorom práci je akademik Je. P. Čelyšev. V redakčnej kolegii sú aj V. A. Vinogradov, Ju. L. Vorotnikov, A. V. Golubeva, V. Ju. Michalčenko, M. V. Oreškina, I. I. Chalejeva.

V úvodnej časti Čelyšev píše, že v rôznych krajinách a regiónoch sveta sa nacional'no-jazykové otázky riešia rôznym spôsobom, v závislosti od vzniku jazykovej situácie, od kultúrnych tradícií, od verejno-politickej situácie, ktorá je charakteristická pre tú alebo inú krajinu. Autor si všíma pozitívny prax rôznych krajín a regiónov sveta v riešení sociolingvistických problémov, ktoré môžu byť použité aj v Rusku. Ďalšie časti práce sú už venované všeobecným problémom nacional'no-jazykovej politiky (Odsek I, s. 7 - 26), jazykovej situácie v rôznych krajinách a regiónoch sveta (Odsek II, s. 27 - 416), ruskému jazyku v Ruskej Federácie a v zahraničí (Odsek III, s. 417 - 447).

V prvej kapitole *Obšije problemy nacional'no-jazykovej politiky* boli zahrnuté dva články: M. Kenig. *Kulturnoje raznoobrazie i jazykovaja politika* (s. 9 – 19) a G. V. Chruslov. *Problemy oficialnogo a neoficialnogo ispol'zovania jazykov v zakonodatel'stve mnogonacional'nych gosudarstv* (s. 20 – 25). Chruslov píše, že jazyková politika sa môže sprevádzať, ale aj nemôže sa sprevádzať jazykovou legislatívou. Chruslov ďalej uvádza že nacional'ny (štátny) jazyk (national language), t.j. jazyk, ktorý sa obyčajne prejednáva hlavným jazykom nácie (štátu) je tiež oficiálnym jazykom, t.j. jazykom, ktorý sa používa v administratíve, súdnych zasadačkách a v oficiálnom obchodovaní. Pritom, Chruslov odporúča definíciu oficiálneho jazyka pozrieť: Richards, Platt, Weber, 1985: 187; *obzor različnych teorij*: Pool, 1991 (s. 21).

Druhá kapitola *Jazykovaja situacija v različnych stranach a regionach mira* je najväčšia a obsahuje články o jazykoch, jazykovej situácii, jazykovom probléme, jazykových konfliktoch, jazykovom plánovaní, jazykovej legislatíve, jazykovej politike, statuse jazyka atď., v rôznych krajinách a regiónoch sveta. V tejto spomínanej druhej kapitole je celkovo 36 článkov od významných autorov. V článku A. I. Domašneva. *Evropejsky sojuz i problemy jazyka obšenjia* sa hovorí o integrácii Európy a o problematike jazyka komunikácie. Domašnev píše, že idea

uplatnenia v Európe jediného jazyka komunikácie pri všetkej atraktivite angličtiny ako reálne svetového jazyka, si predstavuje novú lingvistickú utópiu, ilúziu, ktorej nie je súdené sa splniť. Autor uvádza slova K. Šredera, ktorý to uzavrel: „Viac ako 400 rokov v Európe sa realizuje jazyková politika a pokračujú spory, celé regióny boli podrobované španielizácii, romanizácii, germanizácii, anglikácii alebo rusifikácii. Neskoršie dôsledky takej politiky sa prejavujú v početných regionálnych konfliktoch, ktoré destabilizujú západnú- (a východnú-) európsku stabilitu. Vo všetkých týchto konfliktoch je prítomný lingvopolitický komponent“ (s.110).

V tejto kapitole je tiež zaujímavý článok T. Lobačeva. *Mexikanka suditsa s anglijskim jazykom* (s. 315 – 316). Lobačev uvádza súdny proces, ktorý bol vyvolaný mexickou imigrantkou *Martou Sandoval*, ktorá podala na najvyšší súd USA na vládu štátu Alabama, predstavitelia ktorých v útvare cestovnej polície ju zbavili vodičských práv kvôli zlým znalostiam anglického jazyka. Problém je v tom, že v štáte Alabama, ktorý je preslávený svojou rasistickou minulosťou, je taký zákon o monopole anglického jazyka vo všetkom. Je známe, že v štáte Alabama sa skúšky pre vodičské práva konajú v angličtine. Určitá technická časť skúšok, ako aj u nás má tiež miesto, ale imigranti, ba čo viac, novo prichodiaci, samozrejme nevedia. Autor článku predpokladá, že žalujúca *Marta* pravdepodobne nevie, že v niektorých štátoch imigrantov podporujú tak, že ich skúšajú v rodnom jazyku (s. 315).

Tretia kapitola je nazvaná *Rusky jazyk v Rossijskej Federácii i za rubežom*. Do tejto kapitoly boli zahrnuté 4 články od rôznych autorov, takých ako sú: Je. P. Čelyšev. *Rusky jazyk kak gosudarstvenny jazyk Rossijskej Federácii* (s. 419 – 425), V. M. Alpatov. *Rusky jazyk v sovremennom mire* (s. 426 – 430), S. I. Švecova. *O rasprostraneni russkogo jazyka v zarubežnych stranach* (s. 431 – 434), Ju. L. Vorotnikov. *Iz opyta raboty v oblasti jazykovej politiky Soveta po russkomu jazyku pri Praviteľstve Rossijskej Federácii i Meždunarodnoj Organizacii Frankofonii* (s. 435 – 447). V článku *Rusky jazyk v sovremennom mire* Alpatov konštatuje, že ešte nedávno sa ruština považovala za jeden zo svetových jazykov. Za posledných desať - pätnásť rokov sa všetko zmenilo, znížili sa funkcie ruštiny, počet vyučujúcich hodín v školách, zmenšil sa počet detí a dospelých študujúcich ruštinu v rôznych krajinách. Podľa autora problém úlohy ruského jazyka v súčasnom svete má aspoň tri aspekty. Je to ináč v Rusku, v „blízkom zahraničí“ (a tiež v niektorých krajinách bývalého socialistického tábora) a v ostatnom svete (s. 426). V Rusku, okrem niektorých rajónov, pozície ruštiny zostávajú pevné. Regióny, kde pozície ruštiny do určitej miery oslabli alebo môžu oslabnúť sú Sacha (Jakutija), Tuva, čiastočne Tatarstan a, samozrejme, Čečensko (s. 427). Celkom iná situácia je v krajinách SNŠ a v Pobaltsku. Do r. 1991 jazyková situácia tam bola principiálne taká ako v Ruskej Federácii, ale potom sa zmenila. V oficiálnych sférach a v medzinárodnej komunikácii sa ruština zmení na tzv. titulné jazyky, okrem Bieloruska (s. 427). Autor uvádza, že znížiť rolu ruštiny je ľahšie tam, kde titulná nácia významne prevláda, a kde rusky hovoriace obyvateľstvo nie je veľmi početné (Litva, Gruzínsko, Arménsko, Turkmenistan), alebo naopak v porovnaní s Kazachstanom, Lotyšskom, kde rusky hovoriace obyvateľstvo je početnejšie (s. 427).

Do práce bol zahrnutý aj doplnkový materiál o autoroch (s. 448 – 449), 4 prílohy ako: *Ukazatel' zakonodatel'nych aktov* (s. 450 - 454), *Ukazatel' jazykov a dialektov* (s. 455 - 456), *Imennoj ukazatel'* (s. 457 - 459), *Ukazatel' stran a regionov* (s. 460 - 461).